

Дослідження рівня інтернет-залежності студентів вищого педагогічного навчального закладу

Г. Нітченко, М. Ховрич

Чернігівський національний педагогічний університет імені Т.Г. Шевченка, м. Чернігів, Україна
Corresponding author. E-mail: galina-nit@mail.ru, n.khovrich@rambler.ru

Paper received 26.01.17; Accepted for publication 02.02.17.

Анотація. Інтернет несе за собою досить багато переваг та полегшує життя його користувачам, але надмірне використання і зловживання може призвести до негативних наслідків, а саме – інтернет-залежності. Найбільш вразлива категорія – це діти шкільного віку, тому вчителі повинні бути готові до профілактичної роботи з даного напрямку, а також самі не підпадати під категорію осіб, схильних до даної адикції. Нами було проведене власне дослідження інтернет-залежності студентів педагогічного університету, яке показало, що серед опитуваних залежних немає, але є деякий відсоток, який відноситься до групи ризику.

Ключові слова: Інтернет, інтернет-залежність, користувач, студенти, мережа.

Вступ. Сьогодні складно уявити життя без Інтернету, адже він став невід'ємною частиною суспільного буття та особистого простору окремої людини зокрема. Робота, навчання, спілкування з друзями, перегляд новин, дозвілля тощо у багатьох пов'язані саме із Всесвітньою мережею. Але серед ряду переваг даного всеохоплюючого процесу є і низка вагомих недоліків, зокрема, вірогідність своєрідного «звикання», яке потім може призвести до виникнення інтернет-залежності. Дана адикція позначається не тільки на психологічному та фізіологічному стані особистості, але й «тягне» за собою зміну ціннісних орієнтацій, соціальну дезадаптацію та матеріальну нестабільність людини. Саме тому на сьогоднішній день дослідження даної проблеми є актуальним і все більше привертає увагу вчених.

Короткий огляд публікація по темі. Проблема інтернет-залежності останнім часом хвилює наукові кола психологів, лікарів та педагогів. Питання виникнення, прояву та профілактики даної адикції досить широке, тому воно висвітлюється в різних аспектах: для дітей молодшого шкільного віку, підліткового віку та молоді студентського віку. Причини, симптоми, наслідки та визначення заходів з попередження захворювання на інтернет-залежність розглядають у своїх працях такі провідні вчені як: О. Войсунський, Д. Грінфілд, Р. Девіс, А. Єгорова, К. Янг та інші. Серед українських фахівців, що в різних аспектах досліджують феномен інтернет-залежної поведінки, відзначилися С. Акімов (особливості впливу інтернетадикції на особистість), Н. Бугайова (специфіка спілкування в інтернет-просторі), О. Камінська (психологічні основи інтернет-залежності молоді), О. Петрунько (аналіз залежної поведінки у дітей молодшого шкільного віку), Х. Турецька (особистісна ідентичність схильних до інтернет-залежності осіб), Л. Юр'єва (формування, діагностика, корекція та профілактика комп'ютерної залежності) та ін.

Аналізуючи дослідження вчених, можна зробити висновок, що найпершу увагу слід приділити саме профілактиці інтернет-залежності. Оскільки найбільш вразлива категорія – це діти шкільного віку, то даному процесу у загальноосвітніх закладах повинна бути приділена особлива увага. Зрозуміло, що для того, щоб здійснювати ті чи інші кроки профілактичної

діяльності, шкільні педагогічні колективи повинні бути готові до цього, маючи відповідні педагогічні та психологічні умови. Зокрема, самі не підпадати під категорію осіб, схильних до інтернет-залежності.

Метою статті є дослідження рівня інтернет-залежності студентів вищого педагогічного навчального закладу.

Матеріали та методи. У ході роботи використані такі методи дослідження: аналіз і синтез психологічної та педагогічної літератури, порівняння, систематизація та узагальнення, тест на визначення інтернет-залежності за К. Янг, аналітичне порівняння при аналізі якісних даних.

Результати та їх обговорення. Мережа Інтернет практично заповнила наше життя. Її можливості сьогодні охоплюють всі сфери сучасної людини: навчання, робота, саморозвиток, спілкування, дозвілля тощо. За даними Інтернет Асоціації України, отриманими від дослідницького агентства повного циклу Factum Group Ukraine, що входить до міжнародної дослідницької мережі Factum Group, у другому кварталі 2016 року кількість Інтернет-користувачів віком від 15 років становила 66% населення України (Рис.1), що еквівалентно 24,27 млн регулярних користувачів Інтернету (заходять у мережу більше одного разу на місяць). Аналогічне дослідження проводилося у лютому 2016 року і порівняно з ним зафіксовано збільшення інтернет-аудиторії на 4%, оскільки на той час регулярними користувачами Інтернету вважалися 62% населення. Крім того, суттєво зменшився розрив за рівнем інтернет-проникнення між різними категоріями користувачів. Так, за гендерною ознакою користувачі мережі – це 54% жінок та 46% чоловіків, що майже співпадає з відсотками жінок та чоловіків у структурі населення України. Значно скоротилася різниця в проникненні між містом та сільською місцевістю, а також за віковою ознакою – наразі майже 25% мешканців України старші 65 років користуються Інтернетом хоча б раз на місяць. Такі «стрибки» у кількості користувачів пояснюються як природнім процесом «оцифрування» України, так і вилученням з баз дослідження непідконтрольних на даний момент Україні територій Донецької та Луганської областей та території Криму. [2]

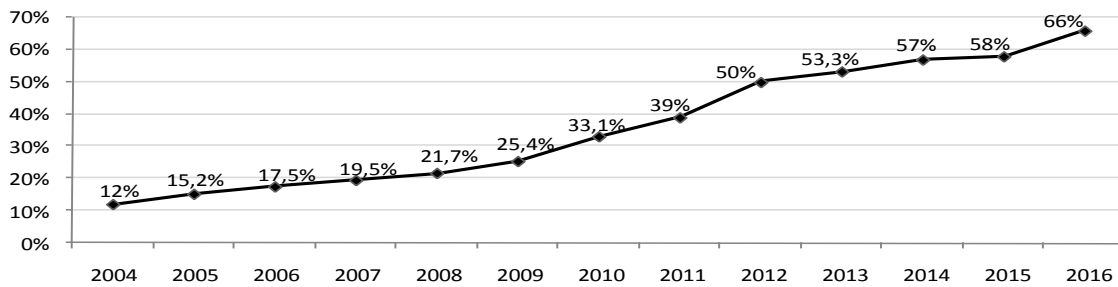

Рис. 1. Інтернет проникнення в Україні за даними дослідницької компанії Factum Group Ukraine

Основна вікова категорія користувачів – це молодь, яка максимально залучає можливості Всесвітньої мережі у всі сфери свого життя. Так, 92% людей у віці від 15 до 29 років є регулярними Інтернет-користувачами. З віком цей відсоток поступово падає: у віковій категорії 30 – 44 років вже 86%, 45 – 54 років – 65%, 55 – 64 роки – 36% і серед старших за 65 років близько 25% користувачів Інтернетом. [3]

Оскільки у нашій статті ми розглядаємо студентську категорію молоді, то аналіз показує, що Інтернет здебільшого використовується для навчання та дозвілля. Дійсно, можливості Всесвітньої мережі дуже широко використовуються в освіті:

1. Дистанційне навчання, яке базується на принципі інтерактивної взаємодії у процесі навчальної роботи та надання людині, що навчається, можливості самостійно освоювати досліджуваний матеріал, а також отримувати необхідні консультації у процесі даної діяльності.
2. Дистанційні олімпіади та конкурси стрімко залучають все ширшу аудиторію, оскільки знімають питання територіальної, національної та іншої приналежності.
3. Електронні бібліотеки, завдяки яким у будь-який зручний час можна користуватись широким спектром електронних документів (текстових, графічних, аудіо чи відео-). Крім того, їх суттєвими перевагами є те, що існує можливість використання бібліотечного фонду за межами бібліотеки як матеріального об'єкту, система здійснення пошуку максимально оптимізована, відсутні будь-які обмеження на кількість одночасних читачів тощо.
4. Словники різних типів (граматичні, тлумачні, термінологічні тощо) та перекладачі on-line. За допомогою перших користувач може швидко отримати повну інформацію стосовно необхідного терміну чи слова, а другі допомагають виконати переклад тексту між будь-якими мовами.
5. Електронна пошта – здійснює швидкий та зручний обмін інформацією будь-якого типу між різними користувачами Інтернет.
6. Соціальні мережі – об'єднання користувачів за будь-якою ознакою на базі одного сайту. Існує досвід використання популярних соціальних мереж «Facebook» та «ВКонтакте», сервіси яких можна використовувати не тільки для спілкування, а й у навчальних цілях.

В той же час, як зазначалося вище, вагома частка користування Інтернетом відводиться на задоволення потреб у різноманітному дозвіллі: спілкування, інтер-

нет-серфінг, ігри тощо. Першість серед користувачів Інтернету тримають соціальні мережі. За деякими дослідженнями на сьогодні користувачами соціальних мереж є 4,5 млн українців. На грудень 2016 року за даними компанії Factum Group Ukraine в Україні найпопулярнішою соцмережею залишається «ВКонтакте», зокрема, даний сайт посів друге місце у рейтингу сайтів України. «Facebook» займає сьому позицію даному рейтингу. [1]

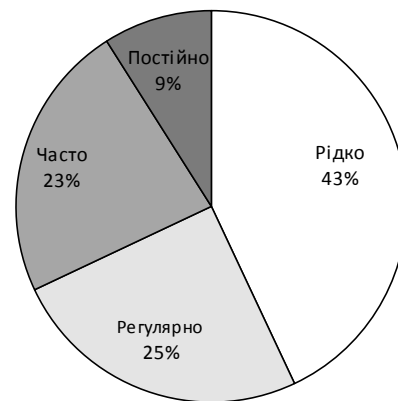

Рис. 2. Відповідь на питання: Ви помічаєте, що проводите часу в мережі більше, ніж задумували?

Але таке всеохоплююче поширення всесвітньої мережі має не тільки позитивні риси, але й суттєві негативні наслідки. Так, на сьогодні постало гостре питання інтернет-залежності. Дана залежність порівняно молода відносно наркотичної, алкогольної, тютюнової чи ігрової залежностей, тому її діагностика часто дискусійна та не має чітко виражених та беззаперечних симптомів. Крім того, на відміну від традиційних залежностей, які можуть формуватися у людини декілька років, інтернет-залежність може виникнути за досить короткий термін. Так, Кімберлі Янг, спілкуючись з даними адиктами, з'ясувала, що 25% з них набули дану залежність протягом першого півріччя від початку роботи в Інтернеті, 58% – протягом другого півріччя, і тільки 17% – через рік.

Офіційної статистики стану інтернет-залежності в Україні немає. За деякими дослідженнями це 6 – 10% користувачів. Нами було проведено дослідження інтернет-залежності студентів на базі Чернігівського національного педагогічного університету імені

Т.Г. Шевченка. Досліджуваним пропонувалось пройти тест за методикою Кімберлі Янг на визначення інтернет-залежності. Було опитано 276 студентів.

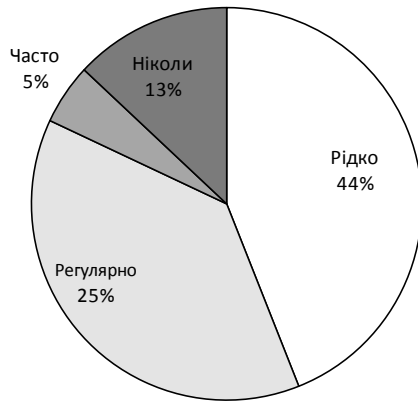

Рис. 3. Як часто через час, проведений в мережі, страждає Ваша освіта чи робота?

Результати показали, що 258 студентів (93,48%) є звичайними користувачами, які повністю контролюють свій час та дії в мережі. Проте у 18 студентів (6,52%) було виявлено середній рівень інтернет-залежності.

Проаналізувавши результати тестування, ми дійшли висновку, що є певна категорія студентів, які близькі до категорії інтернет-залежних.

Одне із запитань анкети передбачало аналіз часу перебування студентів у кіберпросторі. Нами виявлено, що переважна більшість – 118 студентів (43%) рідко перебувають понад нормований час у мережі, 69 респондентів (25%) регулярно проводять час в мережі більше, ніж передбачали, 64 опитаних (23%) – часто засиджуються в Інтернеті і аж 25 (9%) – постійно «зависають» (Рис.2).

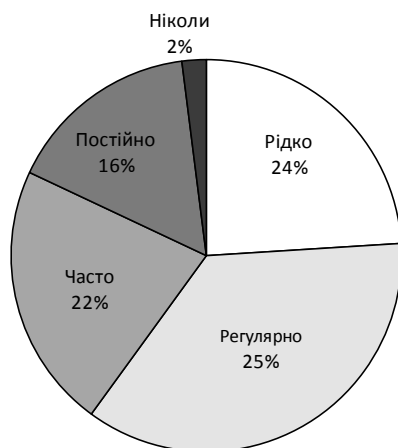

Рис. 4. Як часто Ви перевіряєте електронну пошту або повідомлення чи новини у соціальних мережах, перш ніж зайнятися чимось іншим?

На запитання «Як часто через час, проведений в мережі, страждає Ваша освіта чи робота?» 36 студенти (13%) відповіли, що ніколи. В той же час 121 респондентів (44%) відзначили, що рідко, але виявлена й

досить значна категорія респондентів, які регулярно відчувають негативний вплив на їх освіту – 105 студентів (38%). В зоні ризику опинилися 14 студентів (5%), які відмітили, що їх освіта чи робота часто страждає через понаднормовий час, проведений ними у всесвітній мережі (Рис.3).

Оскільки К. Янг до основних симптомів інтернет-залежності відносить нав'язливе бажання перевірити свій e-mail, то аналіз відповідей на запитання «Як часто Ви перевіряєте електронну пошту або повідомлення чи новини у соціальних мережах, перш ніж зайнятися чимось іншим?» наводить на певні роздуми. Нами виявлено, що більшість респондентів, а саме 99 студентів (36%), регулярно перевіряють повідомлення і новини в Інтернеті, 61 опитуваних (22%) – часто і 44 студенти (16%) – постійно. Як ми бачимо, більшість опитаних – 74% – в тій чи іншій мірі «прив'язані» до Інтернету через бажання постійно переглянути інформацію чи повідомлення у соціальних мережах або заглянути у свою електронну скриньку (Рис.4).

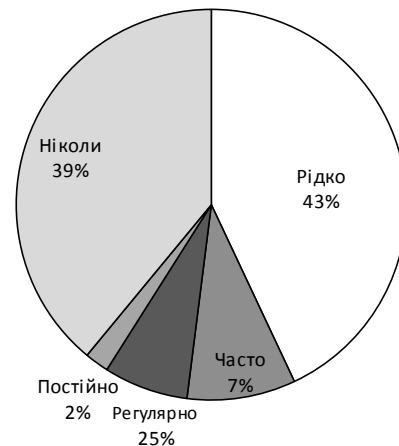

Рис. 5. Ви вважаєте, що без Інтернету ваше життя було б нудним та нецікавим?

Але, в той же час, втілює надію, що поширення інтернет-залежності є ще не всеохоплюючим серед студентської молоді, оскільки аналіз відповідей на запитання «Ви вважаєте, що без Інтернету ваше життя було б нудним та нецікавим?» показав, що 82% респондентів відповіли «Ніколи» або «Рідко» – 39% та 43% відповідно (Рис.5).

Узагальнюючи результати проведеного тестування, можемо констатувати, що інтернет-залежних з опитованої аудиторії студентів немає. В той же час схильність до даної адикції виявлена у майже 7%, тобто є студенти, в яких може виникнути проблема інтернет-залежності. Досить позитивні результати перевірки можна обґрунтувати ще й тим, що були опитані студенти педагогічного університету, які з огляду на специфіку спеціальності отримують інформацію про різні типи залежностей дітей різного віку, їх симптоми та шляхи профілактики. Таким чином відбувається своєрідна профілактика студентів відносно різних адикцій, зокрема, й інтернет-залежності.

Висновки. Таким чином, провівши дане дослідження, ми можемо зробити висновок, що прояви інтернет-залежності серед студентської молоді незна-

чні, а лише деякий відсоток студентів знаходиться у групі ризику. Отже, дана категорія користувачів все-таки здебільшого раціонально використовує мережу Інтернет. Оскільки, як вказує К. Янг, інтернет-залежність – це нехімічна залежність і не призводить до руйнування організму – її складно одразу поміти-

ти та діагностувати. Тому слід завжди бути уважним не тільки до себе та своїх звичок, які стосуються проведення часу у Всесвітній мережі, а й до оточуючих нас людей, щоб вчасно попередити виникнення Інтернет-адикції.

ЛІТЕРАТУРА

1. Factum Group Ukraine: интернет-аудитория Украины в декабре 2016// mResearcher (http://mresearcher.com/2017/01/factum-group-ukraine-internetauditoriya-ukrainy-v-dekabre-2016.html). – 2017. – 17.01).
2. Factum Group Ukraine: интернет-аудитория Украины во втором квартале 2016// mResearcher (http://mresearcher.com/2016/08/factum-group-ukraine-internetauditoriya-ukrainy-vo-vtorom-kvartale-2016.html). – 2016. –08.08).
3. Factum: доля регулярных интернет-пользователей в Украине достигла 62% // mResearcher (http://mresearcher.com/2016/03/factum-dolya-regulyarnyh-internet-polzovatelej-v-ukraine-dostigla-62.html). – 2016. – 29.03).

REFERENCES

1. Factum Group Ukraine: Ukraine's internet auditory in December 2016 // mResearcher – 17.01.2017. — access modes: <http://mresearcher.com/2017/01/factum-group-ukraine-internetauditoriya-ukrainy-v-dekabre-2016.html> (in Russ.)
2. Factum Group Ukraine: Ukraine's internet auditory at the second quarter 2016// mResearcher – 08.08.2016. - access modes: <http://mresearcher.com/2016/08/factum-group-ukraine-internetauditoriya-ukrainy-vo-vtorom-kvartale-2016.html> (in Russ.)
3. Factum: the number of regular Internet users in Ukraine reached 62% // mResearcher – 29.03.2016. - access modes: <http://mresearcher.com/2016/03/factum-dolya-regulyarnyh-internet-polzovatelej-v-ukraine-dostigla-62.html> (in Russ.)

The research of the level of pedagogical university students' internet addiction

G. Nitchenko, M. Khovrych

Abstract. Internet has a lot of advantages and makes its users' lives easier but its excessive use and abuse can cause negative effects such as Internet addiction. The most impressionable are the children of school age, that's why teachers should be ready for preventive work in this sphere and also not feel like this addiction themselves. We have maintained our own research of Internet addiction of the students of pedagogical university, which showed that there were no dependents among the examined students. But there was some percent which was under the risk.

Keywords: Internet, internet addiction, users, students, network.

Исследование уровня интернет-зависимости студентов высшего педагогического учебного заведения

Г. Нитченко, Н. Ховрич

Аннотация. Интернет несет много преимуществ и облегчает жизнь его пользователям, но чрезмерное использование и злоупотребление может привести к негативным последствиям, а именно – интернет-зависимости. Наиболее уязвимая категория – это дети школьного возраста, поэтому учителя должны быть готовы к профилактической работе в данном направлении, а также сами не быть в зоне риска относительно данной адикции. Нами было проведено исследование интернет-зависимости студентов педагогического университета, которое показало, что среди опрошенных зависимых нет, но есть некоторый процент, который относится к группе риска.

Ключевые слова: Интернет, интернет-зависимость, пользователь, студенты, сеть.